

Komentarij

ameriškega dvoma ni, da se Rooseveltove gospodarske socialne reforme izjalovile. To napovedali že pred letom in danes je naša naloga, da se potrdimo, da je deloma že potrjena, ko pa Rooseveltov režim pri kraju, Rooseveltova populnoma.

Rooseveltov "new deal" se bo ne zaradi tega, ker mi ne, da se izjalovi, temveč ker je ameriški privatni kapitalizem ne more reformirati. Ameriški privatni kapitalizem se ne more reformirati, ker je bil sam hotel. Ameriški privatni kapitalizem živi tak, kakršen je ali popolnoma poginili!

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

Reformistično gibanje mora svoj dobiček—čim več dobičkov—ne more eksistirati. Vsako prizadevanje—in kar počenja Roosevelt s se ne more reformirati, da se v okviru kapitalizma ustvari, v katerih bodo kapitalizem in delavci zadovoljni, v h bosta "volk sit in koza mora se končati s fiasco pota ni.

AVTNA INDUSTRIJA JE ZAČELA PEŠATI

Tovarne pričele z masnim reduciranjem delavcev in znižanjem plač

Detroit. — (FP) — Produkcija v avtni industriji je že pričela padati in z njo vred je prišlo odpuščanje delavcev, reduciranje plač in novo priganjstvo za tiste, ki ostanejo pri delu.

Tovarne Hudson Motors družbe so odločile 10,000 delavcev; v tvornicah za ogrinja jih dela le še ena tretjina. Dodge Motor je odločil 25% delavcev, drugi delajo le deloma. Pri Ternstedtu, filijalki Fisher Body, je bilo odločenih 30%, Budd Wheel pa je prenehala z nočnim šifto. Stotine delavcev je bilo odločenih pri Motor Products, Jenks & Muir, pri Chryslerju in Midland Steel družbi.

V departmentu št. 525 Hudson Motors je bilo na nočnem šifto odločenih 60% delavcev. Pri delu so ostali le najhitrejši z nižjo plačo. Pri reduciranju se družba ni ozirala na delavce, ki so delali po pet, šest let ali pa imajo družine, poročni delavci. Rooseveltove spoznanje za preprečitev velike stavke družba očividno smatra za krpo papirja. Točka o odložitvi prednosti družinskih delavcem in nato starejšim delavcem je mrtva.

Chrysler Motor se poslužuje znanega trika, da odlašajo delavce in jih zopet sprejema po nižji plači. "V mojem departmentu v tovarni v Highland Parku sta bila na primer odločena dva. Prvi je imel 65c na uro, drugi 75c. Drugi dan sta dobila nove številke in nižjo plačo — 53 centov na uro," pravi neki delavec. Ta trik ni nov, ampak je običaj v vsej avtni industriji. Poslužujejo se ga posebno v času manjše aktivnosti.

Pri Fisher Body v tovarni št. 18 so delavci s stavko pred več tedni dobili 10% zvišanje plač. Vodstvo tovarne je nato delavce naglalo k hitrejšemu delu; namesto 95 enot, sedaj producira 105 enot na dan z istim številom delavcev.

Te razmere so tipične. Z bližajočim se koncem sezone bodo avtna središča zopet poplavljeni z velikimi armadami brezposelnih. Eden glavnih vzrokov za "glodanje" je v veliki nadprodukciji avtov. V prvih treh mesecih je produkcija osebnih avtov na primer znašala 584,420 avtov, prodanih je bilo pa le 329,416. Stavke so to nadprodukcijo sicer nekoliko znižale, vendar pa imajo vse družbe velike zaloge.

Mešana valuta prihaja

Roosevelta so pridobili za zlatosrebrno valuto v razmerju 75-25

Washington, D. C. — V četrtek je bilo objavljeno poročilo, da se je predsednik Roosevelt zedinil s "srebrnim blokom" v senatu in načrt remonetizacije srebra in bimetalizma bo kmalu predložen kongresu. Na podlagi tega načrta, če bo sprejet, bo ameriški dolar baziral na zlatu in srebru, in sicer na 75 odstotkih zlata ter 25 odstotkih srebra. Vlada bo nacionalizirala srebro in kupovala srebrno kovino toliko časa, da se rezerva srebra dvigne na 25% zlate rezerve. To kupovanje srebra pa pomeni, da bo morala vlada potrošiti brez malega dve milijardi dolarjev predno doseže omenjeno rezervo. Vlada bo dvignila ceno srebra na okrog \$1.30 na unco in na podlagi te nove "vrednosti" bo lahko izdala nov papirnat denar.

Vladna preiskava stavke relifnih delavcev

Svoje ljudi sta poslala v Ohio relifni administrator in justični department

Columbus, O. — (FP) — Stavka 15,000 brezposelnih v 14 okrajih države Ohio, ki so upošleni pri relifnem delu, je dobila odmev tudi v Washingtonu. Zvezni relifni administrator Harry Hopkins je poslal v Ohio Pierca Atwaterja, ki preiskuje položaj stavkarjev in vzroke stavk. Isto je storil tudi justični department, ki s svojimi tajnimi agenti opazuje voditelje brezposelnih, predvsem Williama Truxa, predsednika lige brezposelnih.

Atwaterju so voditelji lige razložili bedni položaj brezposelnih in protestirali proti temu, ker je državna relifna administracija v rokah milice. Poveljnik milice je namreč tudi državni ravnatelj vladne pomožne akcije.

V okraju Meigs so oblasti prepovedale shode in stavkovne aktivnosti brezposelnih. 19 delavcev je bilo aretiranih in končno obtoženih hujškanja k izgredom. Nahajajo se na prostem. Vzrok tem aretacijam je bil velik pohod relifnih stavkarjev in pa pozivanje rudarjev ter železniških delavcev na simpatično stavko. Stavkarji se pripravljajo na sklicavanje shodov kljub prepovedi.

Iz okraja in države je bil izgnan organizator lige brezposelnih Raymond Smith. Izgon je odredil okrajni sodnik B. C. Peoples.

Znani delavski odvetnik o Nemčiji

Denver, Colo. — "Razmere so danes v Nemčiji veliko slabše kot so bile pred letom in Hitler ne bo vzdržal toliko časa kakor je star Mussolinijev režim". To je v predavanju rekel znani delavski odvetnik Leo Gallagher, ki je bil lansko leto v znanem požigalskem procesu proti komunistom izgnan iz Nemčije.

3000 pristaniščnih delavcev zastavkalo v Londonu

London, 17. maja. — Okrog 3000 pristaniščnih delavcev v Bermondseyu je večer zastavkalo v znak protesta proti odlašljanju pisarniških delavcev, ki jih nadomeščajo s stroji.

IZ STAVKE PRISTANIŠČNIH DELAVCEV

Stavka v pristaniščih Mehškega zaliva končana z zmago delavcev. Vroč boj na pacifični obali. Stavka v New Yorku

Galveston, Tex. — (FP) — V sedmih pristaniščih Mehškega zaliva so delavci zmagali na vsej fronti in se vrnili na delo. Dobili so zvišanje plač na 80 centov na uro in \$1.20 za čezurno delo na pomolih prekomorskih parnikov in pet centov manj pri nakladanju in razkladanju obalskih parnikov. Znižan jim je bil tudi delovnik z 48 na 44 ur v tednu.

Pri treh družbah se stavka še nadaljuje. Te so: Clyde-Mallory, Luckenbach Steamship Co. in Moore & MacCormack Co.

V boju med stavkarji in policijo je bil obstreljen stavkar Ralph Langrave, neki zamorec, ki je opazoval boj, je pa bil ustreljen do smrti. Dobil je kroglo v želodec. Do neredov je prišlo pri Clyde-Mallory Co. v Galvestonu, Tex.

San Francisco. — Stavko 12,000 pristaniščnih delavcev na zapadni obali spremljajo vroči boji med stavkarji na eni strani in policijo na drugi strani. Prve dni stavke je bilo ranjenih več oseb na obeh straneh. Parobrodne družbe dovažajo s kebe z aeroplani in imajo vso protekcijo policije na svoji strani.

Kljub temu, da je policija prepovedala takoj prvi dan celo mirno piketiranje, se žilavi stavkarji ne zmenijo za njene ukaze. Vsed tega so boji. Voditelj stavkarjev Harry Briggs pravi, da je unija dobro pripravljena na boj — ima močno blagajno, večjo zalogo živeža in zdravniških potrebščin.

Radi zvišane zavarovalnine parnikov in tovora se bodo družbe morale prej ko slej podati, pravi Briggs. Družbe bodo utrpelo veliko škodo posebno na sprijenem blagu, ki leži v pristaniščih in na parnikih. Da to mnenje ni brez podlage, potrjuje tudi apel governorja Rolpha na zvezno vlado, katero urgira, naj stopi v akcijo za čim hitreje končanje stavke. Rolph je glasnik kapitalističnih interesov.

Župan Dore v Seattlu pa je zagrozil, da bo prosil za državno milico, ki naj protikira "privatno svojino". Če bi bili stavkarji privatna svojina, bi bili tudi

Pristaniščna stavka se razširja na luke ob jezerih

Hitler poziva kapitaliste, naj ne pomagajo sovjetom

Izjavil je, da nacizem se bo držal kapitalističnega gospodarstva in podpiral bo privatno iniciativo

Berlin, 17. maja. — Nemški fašistični diktator Hitler je večer rekel na nekem zborovanju nemške "delavske fronte," da kapitalistične države ne bi smele pomagati sovjetski Rusiji. V svojem napadu na sovjete je Hitler dejal:

"Rusija je kakor vandracev, ki gazi po močvirju in se drži za roko močnega moža, ki stopa poleg njega po trdni poti. Sovjetska Rusija se stalno drži za kapitalistične države: išče kredite pri njih in najema njihove inženirje in stroje, nato se pa okrepi in govori o marksističnem komunizmu. Rusija bi morala stati na lastnih nogah. Povedati bi ji treba, naj sama ustvarja svoj paradiz in potem šele bi videli, koliko in česa je zmogljiva."

Hitler je dalje rekel, da nacizem v Nemčiji se bo držal kapitalističnega gospodarstva in podpiral bo privatno iniciativo.

Dollfussov dunajski svet

Dunaj, 17. maja. — Dollfussov "župan" Schmitz na Dunaju je večer imenoval 64 fašistov v dunajski občinski svet, ki ima vlado 60 odstotkov socialističnega mesta. Med imenovanimi "svetovalec" so neznane figure, ki jih niti širša dunajska javnost ne pozna; vsi so Dollfussovi ožji pristaši in ne predstavljajo niti deset odstotkov prebivalstva na Dunaju. Sicer pa bodo ti "svetovalec" le figure, kajti Schmitz jih lahko odstavi kadar hoče. Večera so počile nadaljnje bombe v Gradcu, Salzburgu in na dunajski univerzi.

di oni deležni protekcije. Ker so pa le človeška para, jim obetajo s kolkčki.

New York. — Pri Clyde-Mallory Steamship Co. je zastavkalo tisoč delavcev, ker je družba odklonila zvišanje plače. Stavko vseh pristaniščnih delavcev vodi International Longshoremen's asociacija, ki je pridružena Ameriški delavski federaciji.

Vlačilci ladij zastavkajo v Buffalu. V Californiji zahtevajo vojaške čete za uničenje štrajka. Vozniki v boju v Minneapolisu in Texasu. Druge stavke

Buffalo, N. Y., 17. maja. — Tu so zastavkajo pristaniščni delavci na vlačilnih ladjah in vse vlačilne aktivnosti v buffalskem pristanišču počivajo. Stavkovno gibanje se morda razširi tudi na druge luke ob Velikih jezerih.

San Francisco, Calif., 17. maja. — Pristaniščna stavka ob Pacifiku "narasča. Pristaniščnim delavcem se je večer pridružilo več tisoč mornarjev na tovornih parnikih iz simpatij. V tujakšnji luki počiva 37 parnikov, ki so polni blaga.

Seattle, Wash., 17. maja. — Stavka v tujakšnjem pristanišču je popolna. Župan Seattle, John F. Dore, je večer apeliral na Washington za federalne čete, ki naj čitijo stavkokaze. — Vladni posredovalci in zastopniki NRA so ves čas stavke na delu, da bi rešili spor, a do zdaj brez uspeha.

Minneapolis, Minn., 17. maja. — Okrog 5000 voznikov avtomobilov je zastavkalo v tem mestu in ves tovarni promet je prenehal.

Galveston, Tex., 17. maja. — Stavka voznikov kamionov je tukaj v teku. Med stavkarji je več sto črncev. Zahtevajo višjo mezo in krajši delovnik. Sedanja splošna meza za te delavce je 25c na uro.

Helena, Mont., 17. maja. — Tiskarska unija v tem mestu je oklecula štrajk in dnevno časopisje večer ni izšlo. Delo je prenehalo tudi v komercialnih tiskarnah. Tiskarski delavci zahtevajo višjo mezo in krajši delovnik.

Goering, Hitlerjev pomočnik, obiskal Belgrad

Jugoslavija vedno bolj paktira z Nemčijo

Dunaj, 17. maja. — General Hermann Goering, fašistični glavni Prusije in desna roka diktatorja Hitlerja, je večer došel v Belgrad na nepričakovan obisk.

To je prvi slučaj, da je kateri višjih glavarjev nacistične Nemčije obiskal tujo državo in celo na Balkanu. O Goeringovem odhodu v Jugoslavijo se ni do večeraj nič vedelo. Domneva se, da je Goeringov obisk velikega političnega pomena in ponovno dokazuje, kako se Hitlerjev režim trudi, da bi odtegnil Jugoslavijo vplivu Francije in jo privezal na Nemčijo.

Kdo je zmagal v Penni, novi ali stari "deal"?

Washington, D. C. — Zadnji torek so bile v državi Pennsilvaniji primarne volitve in governor Pinchot, zagovornik "new deala," ki je kandidiral na republikanski listi za senatskega kandidata, je ostal v manjšini za več ko 100,000 glasov. Njegov nasprotnik, senator David A. Reed, kapitalist in reaktor, je bil ponovno nominiran. Republikanci zdaj bobnajo, da so volilci v Pennsilvaniji obrnili hrbet "new dealu," na drugi strani pa demokrati pravijo, da imata Pinchot in demokratski kandidat Guffey skupaj več glasov ko Reed in "new deal" je zmagal.

Fašistični puč v Latviji

Riga, 17. maja. — Latvijaska (letaka) vlada je večer pripravila temelj za fašistični režim. Razglasila je obsedno stanje po vsej deželi, zaprla parlament in vselej aretirati vse voditelje socialistične stranke, katere je v Latviji zelo močna. Trideset časopisov je bilo zatrtih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year, foreign
\$7.50 per year; for Chicago \$5.00 per year, foreign
\$6.50 per year.

One dollar per copy—Ekipet se ne
vrača.
Advertising rates on agreement—Manu-
script will not be returned.

Glasi se vse, kar ima stik s letom:
PROSVETA

3657-49 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Pivovarniški delavci za- vrgli sklep federacije

Pri referendumu so z veliko ve-
čino glasovali, da obdrže indu-
strijsko formo unije. Kaj sto-
ri federacija?

Cincinnati, O. — (FP) — Pri
splošnem glasovanju o vpraša-
nju, ali naj unija odstopi obrat-
ne inženirje, oljarje, kurjače in
voznike unijam teh poklicev, je
članstvo skoraj stoodstotno za-
vrglo predlog. Za je glasovalo
170 članov, 24,161 pa proti, to
je, da unija ohrani industrijsko
formo.

Zadeva je bila članstvu pred-
ložena na odredbo eksekutive
Ameriške delavske federacije,
ki je v smislu sklepa zadnje
konvencije ukazala, naj unija
odstopi člani, nad katerimi si
laste jurisdikcijo druge unije.
Eksekutiva je pristala, naj ima
o tem vprašanju tudi članstvo
besedo.

Članstvo je zdaj spregovorilo.
Izid referendumu pomeni, da
ta unija ne bo sprejela odloka
konvencije federacije niti njene
eksekutive, ampak bo ohranila
svojo industrijsko formo — ena
unija za vso industrijo piva in
mekhkih pijač. Radi tega vpra-
šanja je bila v boju s federacijo
že parkrat in obakrat izstopila
iz nje. To se bo tudi zdaj zgo-
dilo, če bo federacija insistirala
na "craft" ali poklicno formo
unionizma.

To vprašanje se tiče tudi več
drugih unij, posebno industrij z
masno produkcijo, kjer se je od
zadnjega poletja pričel razvijati
unionizem — avtna, kavčukar-
ska, tovarne električnih apar-
atov in druge. Pričakuje se, da
se bo s tem vprašanjem bavila
prihodnja konvencija federaci-
je, ki bo v jeseni v San Fran-
ciscu. In če bo ponovno odklo-
nila industrijski unionizem iz
masnih industrij, bo to škod-
ovalo federaciji in vsemu de-
lavskega gibanju.

Federacija danes sestoji iz
industrijskih in poklicnih unij.
Slednje so še vedno v večini,
vselej česar so taki zaključki ka-
kor je bil v slučaju unije piv-
ovarniških delavcev. Največja in-
dustrijska unija v federaciji je
rudarska, ki je zadnje leto zo-
pet pridobila izgubljeno polje
in postala najmočnejša unija v
deželi.

Ves čas prohibicije ni nobena
unija zahtevala od pivovarni-
ske, da ji odstopi člani. Šele
zadnje jesen, ko je unija priče-
la zopet naglo rasti, je prišlo to
vprašanje pred federacijo. U-
radniki unije pravijo, če bi ne
bilo radi industrijske forme, bi
se unija najbrž ne bila ohranila
radi velikega udarca, katerega
ji je prinesla prohibicija.

Kalifornijski zakon o minimalni plači je veljaven

San Francisco. — Državni za-
kon, ki določa \$16 minimalne pla-
če na teden za delavce, je velja-
ven tudi v slučajih, kjer znaša
delovnik manj ko 48 ur na teden.
Tovarnarji so skušali to plačo
znižati sorazmerno z znižanjem
delovnika po raznih pravilnikih.

Državni justični tajnik pa je
sedaj odločil, da minimalna te-
denska plača velja za vse sluča-
je ne glede če tednik znaša 30
ali pa 48 ur. Za vzdržanje zaka-
na se je potegovala državna in-
dustrijska welfare komisija, ki
je argumentirala, da plača \$16
potrebna za vzdržanje primerne-
ga življenjskega standarda.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Poročilo o stavki

Latrobe, Pa. — Pred nekaj dne-
vi sem poročala o tukajšnji
stavki in sem omenila, da so de-
lavci, ki so uposleni pri Vulcan
Mold & Iron Co., šli na dvodnev-
no stavko iz simpatij. Potem
je ta kompanija od delavcev za-
htevala nekakšno "yellow dog"
pogodbo, kar pa so delavci od-
ločno odklonili. Kompanija se
je v treh dneh premislila, za-
htevu umaknila in delavci so se
vrnili na delo.

Pri Electric Steel družbi se
boj nadaljuje. Stiri dni po po-
grebu žrtve kapitalizma, mlade-
ga Mihalicha, so spet začeli z
delom in imajo od 30 do 40 stav-
kokazov. V tej tovarni navadno
dela 500 delavcev. Oni dan je
pri nočnem delu nekemu stavko-
kazu, po imenu Framholtz, hudo
ožgalo roko; sedaj se nahaja v
lokalni bolnišnici. Tovarna Wool
Mill pa je zaprta in stavka se
nadaljuje.

Na 9. maja večer so stavkarji
iz obeh tovarni imeli skupen
pohod po mestu, nakar se je vr-
šil shod z domačimi govorniki.
Na 11. maja se je tudi vršil velik
pohod, katerega so se udeležili
tudi delavci iz drugih fabrik ter
rudarji iz okolice. Na čelu po-
hoda je igrala godba unijskega
lokala št. 20. Potem se je vršil
velik shod, katerega se je udele-
žilo nad tri tisoč delavcev in de-
lavk. Govorila sta Robert Ful-
ler od A. F. of L. in Mrs. R. Ful-
ler od Textile Workers of Amer-
ica. Oba sta povedala mnogo
podčujivega za delavstvo in
vzpodbuvala navzoče k vztrajno-
sti. Obljubila sta pomoč do
končne zmage. Apelirala sta na
stavkokaze, naj se tudi oni pri-
družijo štrajkarjem. Fuller je
dejal, da ve, čim bo unija pri-
znana, da bodo stavkokazi med
prvim, ki bodo šli v organizaci-
jo. Pojasnil je, kako nas kom-
panije izkoriščajo, kako se nam
hlinijo, kadar gre za njihove ko-
risti. Kadar pa mi kaj zahte-
vamo, nam pa obrnejo hrbet.
Oba govornika sta žela toplotno
odločanje med in po govorih.

V pohodu je bilo okrog tisoč
delavcev in delavk, mnogi pa ni-
majo dovolj poguma, da bi šli v
vrsto in se pokazali, da smo
združeni delavci sila, ki se ne
ustraši kapitalističnih nakan,
ampak zahtevamo svoje pravice.
Lahko se učimo od kapita-
listov združenja; oni so vedno
združeni, zato lahko delavce tla-
čijo, ker niso združeni.

Sedaj smo tudi imeli priliko
spoznati, kako lokalni trgovci
držijo s kapitalisti, namreč ve-
čina trgovcev, ne vsi. Niti toli-
ko simpatije niso pokazali do
stavkarjev, da bi razobesili za-
stave ob času pohoda, četudi so
jih stavkarji vprašali, naj to
store. Vabilu se jih je odzvalo
le sedem.

V Latrobe izhaja samo en čas-
opis, Latrobe Bulletin, ki je iz-
ključno kapitalističen. Laže in
bluffa proti delavcem in delavci
se ne morejo v njem zagovarja-
ti, da bi povedali resnico. Zato
so tukajšnji in okoljski delavci
sklenili, da bodo izdajali svoj
delavski list, ki bo izšel v drugi
polovici meseca maja, tako da
bodo tudi delavci imeli priliko
povedati svoje mnenje.

Prošli teden je mestni deputij
John Long prišel v službo tako
pijan, da se je prekucnil na tla
kot štor. Nato so mu deželni
policiji vzeli policijski znak in
ga odvedli neznano kam. O tem
incidentu pa ni Bulletin črnil
niti besedice, tako tudi green-
burški list ni hotel objaviti te
novice.

Nekega dne so se napotili tri-
je stavkarji v naselbino New
Derry k nekemu stavkokazu, ki
so ga skušali pregovoriti, naj
neha stavkokaziti. Čim so stav-
karji odšli, je šla stavkokazova
žena zatožiti enega izmed stav-
karjev, češ, da se je močno pre-
strašila njihovega prihoda, in
dotični je moral plačati \$10.50
kazni. Neki delavec je rekel ne-
kemu stavkokazu "akeb," le-ta
ga je zatožil in stavkar je moral
plačati deset dolarjev kazni.
Taki in slinčni primeri so
mnogo, toda to naj zadostuje.
To je dovolj dobra slika, da de-
lavci vidijo, kako kapitalisti po-
stopajo s stavkarji, ki se borijo
za svoje pravice.

Tudi latrobski župan (bur-

gess) se je izrekel proti stav-
karjem. Prvič s tem, da je od-
pustil v Latrobe Coal & Iron
policije in dodal je mestne de-
putije, drugič pa s tem, da vse,
kar stavkarji vprašajo, jim od-
kloni. Le pohod po mestu jim
je dovolil. Pa tudi o tem je že
bilo v Bulletinu, da jim ne bo
dal več dovoljenja.

Tukaj je spet nov dokaz, kak-
šne "delavske prijatelje" si de-
lavci postavijo na odgovorna
mesta. Če jim pa kdo priporo-
ča, naj volijo za socialistične
kandidate, pa se mu smeji. Ni-
so se pa smejali, ko so jih
dobivali po rebrih od policijskih
količkov.

Tukaj smo pred dvema letoma
reorganizirali angleško poslujoči
soc. klub, ki sedaj šteje 23 do-
brostoječih članov in članic.
Mary E. Fradel, 725.

Naša slava in naše razmere

Bridgeport, O. — Na 13. ma-
ja so Wheeling News prinesle
vest, da bo premogokopna druž-
ba 14. maja zaprla svoj največ-
ji rov v državi Ohio, ki se na-
haja na Powhatan Pointu. Par
tednov pa smo čitali v listih, da
bodo v imenovanem rovu začeli
obratovati na dva šihita ter da
bodo uposlili še 400 rudarjev.
To je pač slaba vest, kajti v do-
tični naselbini živi precej članov
SNPJ in soc. kluba ter so vsi na-
prednega mišljenja.

Kot poročajo, je prireditelj
soc. kluba št. 11 JSZ dne 12. ma-
ja zelo dobro izpadla. Večina u-
deležencev je bila iz drugih na-
selbin. Posebno dobro so se od-
zvali rojaki iz Windsor Height-
sa, W. Va., Power Pointa, Ben-
nocka in Glencoe, iz Strabana,
Pa., pa je prišel tajnik društva
SNPJ br. John Troha s sopro-
go, ki sta tudi mene obiskala.
Obiskali so me tudi Matt. Tušek
s sinovi in Chas. Bogataj s so-
progo iz Power Pointa. Njihovi
poseti so me zelo razveselili, za-
kar se jim najiskrenejše zahva-
ljujem vsem skupaj. Zunaj je le-
pa pomlad, jaz pa moram ostati
v hiši. Zato pa taki poseti blago-
dejno vplivajo na prizadetega.

Povedali so mi, da so se dobro
zabavali na klubovi prireditvi in
program jim je ugajal. Bilo je
dovolj resnega in delavskega
materiala, poleg tega pa tudi ne-
kaj šaljivega. Članstvo soc. kluba
št. 11 se je vedno trudilo, da
zadovolji svoje posetnike; tega
se bo klub držal tudi v bodoče.
Obilo smeha sta izabila Tony
Kravanja ml. in Louis Gorene
ml., tako tudi mladi John Blat-
nik in Fred Potnik ter Joseph
Snoy ml. Delavske deklama-
cije so izvajali Rose Skoff,
Philip Snoy, Joseph Skoff ml. in
Tony Kravanja ml., ki so jih,
kakor so mi pripovedovali, zelo
dobro izvršili. To je dokaz, da
bomo morali v bodoče napeti vse
sile, da pripravimo našo mladino
za dramatično in delavsko giba-
nje.

Kot mi poročajo, namerava
soc. klub št. 11 nekaj slinčnega
dati na oder dne 26. maja na
proslavi 30 letnice SNPJ za dru-
štvo št. 54 SNPJ na Glencoe.
Glede tega pa so se razpravljali
na 13. maja na seji, o čemer bo
poročano pravočasno v listih. To-

da že na klubovi prireditvi dne 12.
maja, so dobro agitirali za pro-
slavo dne 26. maja. Navzoča je
bila tajnica in tudi njen soprog,
Tony Kravanja st. Tudi oznanje-
valec programa je omenil to pro-
slavo na klubovi prireditvi. Kot
se sliši, se pričakuje velika ude-
ležba na Glencoe dne 26. maja.

Dne 30. maja bo društvo št.
353 SNPJ slavilo svojo 15 letni-
co in jednotino 30 letnico obe-
nem. To bo v bližnjem Warwoo-
du, W. Va. Na prireditvi našega
kluba dne 12. maja je bilo veli-
ko njihovih članov, tako tudi
društveni tajnik br. F. Kolenc.
Prodajali so tudi vatopnice, nam-
reč br. John Rebol. Tudi oni pri-
čakujejo velike udeležbe na 30.
maja: Slavje se bo vršilo na Geo.
Thomasovih prostorih. Obe ime-
novani društvi se pridno priprav-
ljati, da bosta njihove proslave
res vredne poseta. Upam in že-
lim, da bo uspeh na obeh slavljih
zadovoljil.

Tukajšnji rovi še vedno obra-
tujejo po en dan v tednu. Jeklar-
ski delavci pri United States
Steel korporaciji so prejeli ko-
pije govorov od zastopnikov in
predsednikov jeklarskih družb o
zaslišanju proti Wagnerjevi
predlogi, ki se še vedno rešeta
pred senatnim odsekom v Wash-
ingtonu. Človeku se kar stoji,
ko čita razna natočevanja proti
delavskim unijam in v prilog
kompanijskim unijam. Je pa na
tisoče in tisoče delavcev, ki te-
mu verjamejo. Dokaz: izid volit-
ev v Martins Ferryju, kjer je
volilo nad 1100 za kompanijsko
unijo in 394 za delavsko unijo.
Boj se bo še nadaljeval!

Ko je prošlega novembra go-
vorila jeklarskim delavcem že-
na pennsylvanskega guvernerja,
Mrs. Pinchot, za delavsko unijo,
kaj mislite, bilo nas je okrog
300 poslušalcev, med temi tudi
nekaj rudarjev. Stiri bloke stran
se je vršila nogometna tekma.
Pomislite, tam pa jih je bilo kot
listja in trave — nad 8,000! Ni
čuda, ko vidijo toliko klečepa-
zenja in brezbriznosti.

Joseph Snoy, 13.

Plin in njega posledice

Eveleth, Minn. — Dne 21. aprila
se je v Jugoslaviji blizu Sa-
rajeva pripetila velikanska ru-
niška nesreča, ki je zahtevala
130 rudarskih življenj. Vzrok je
bila silna eksplozija, ki so jo
povzročili plini. Enaka nesreča
se je letos pripetila na Češkem.
Tudi v Ameriki se dogajajo sil-
ne nesreče. Časopisje je mimo-
grede omeni o njih, potem pa je
vse pozabljeno.

Poročevalci iz Jugoslavije vsaj
bolj podrobno opišejo nesrečo, in
sicer tako, da prinesejo človeku
pred oči istinito sliko grozne ne-
sreče. Človeku predoče rudarjev
položaj: globoko pod zemljo vr-
ta in gara, da se nad zemljo na
njegov račun bogatijo lastniki
industrije.

Rudarske nesreče so pogoste,
pre pogoste, ker primanjkuje
varnostnih naprav in ventilaci-
jskih pripomočkov. Poročevalec,
ki le mrzlo omenja s številkami
nesreče, ni noben poročevalec,
ampak le nekaj beležnik števil.
Pravi poročevalec bo opisal stvar
kakršna je, podal jo bo svojim
čitateljem v taki luči, kot se
je resnično pripetila z vsemi
njenimi groznimi posledicami.

Ze davno je znano, da bi se
rudniške in druge nesreče omeji-
le in tudi popolnoma preprečile,

če se bi lastniki, ki jim je le za
profite, zanimali za varnost svo-
jih delavcev. Toda ti so jim de-
veta briga. Tudi plinske nevar-
nosti se dajo odstraniti, ako se
le hoče. Večina naprav, ki so se-
daj v veljavi, je bilo uvedenih
zato, ker so jih delavci sami za-
htevali, ne pa zato, ker so jih
lastniki hoteli uvesti.

Iz jugoslovanskih poročil je
razvidno, da so našli enega ru-
darja živega. Eksplozija ga je
vrgla v vodo in ta ga je rešila
pred strupenim plinom. Iz vode
prihaja para, ki greje in hladi
ter čisti ozračje. Para uničuje
dim in prah, ki ga oteži, da pade
na tla. Da bi se pričelo uničeva-
ti podzemne pline, bi bilo brez
smisla. Treba jih je upreti, tako
da bodo "eksplozirali" v strojih
in obenem producirali svež zrak
za rudnike. Plinska sila naj se
izrazi na pogonsko silo, pa ne
bo nevarna. To se bi dalo napra-
viti povsod, naj je znanost še do-
volj napredovala tudi v tem po-
gledu — v izpreminjanju ener-
gije — tako da bodo delavci
varni. To se bi že zgodilo, ako
ne bi šlo lastnikom vselej in po-
vsod le za profit, ako bi se od-
pravil profitni ali kapitalistični
sistem.

Človeštvo je v tehniki že tako
napredovalo, da se bi dalo odpra-
viti vsa gorja — kuge, lakote,
suše in druge elementarne ka-
tastrofe, pa tudi vojske. Ali pa
je tudi napredovalo socialno in
ekonomsko? V teh ozirih gre
bolj počasi. Prošla vojska naj-
bolj potrjuje, kajti pokazala je,
da je človek najhujši plin.

Joseph Kovacich.

Delavske težave

Naticooke, Pa. — Časa imam
več ko dovolj, pa razmišljam o
vsem mogočem. Ali je vredno
živeti življenje, ki ga milijoni
delavcev živijo? V notranjo-
sti mi veleva, da ni vredno. In
vendar se vse peha, vse hoče ži-
veti, dasi je življenje navadnega
delavca mučno, krivično in
često tudi nesmiselno. Tega je
kriva brezbriznost, kriv je seda-
nji sistem, ki ubija in kraje. In
to je naša civilizacija! Mravlje
si znajo boljše urediti svoje za-
deve; one delajo za skupnost, ne
za profite par parazitov. Od njih
se bi morali učiti. Mesto tega pa
človek izkorišča človeka na raz-
ne sramotne načine. Civilizacija!

Kljub vsem tehničnim iznaj-
davam, kljub sedanji strojni civil-
izaciji je človek ostal suženj svo-
jega izuma. V profitnem siste-
mu pa ne more biti drugače. To
si more delavstvo zabiti v glavo.
Zato pa se mora organizirati, da
bo ta škodljivi sistem odpravilo.
Medtem ko ima peščica mogot-
cev v svoji posesti vse dobrine
in vsa sredstva, je pa na drugi
strani velika masa delavcev, ki
izdelujejo vse dobrine, pa nima-
jo niti najpotrebnejših sredstev
za življenje. Nekaj je temeljito
narobe s tako uredbo. In zakaj
bi delavske armade trpele tako
gorje? Ali ni izhoda? Seveda je,
toda delavstvo mora najprej o-
svoboditi svojega duha, svoj raz-
um, postati mora aktivno in de-
lavskih vrstah in si samo izvo-
jevati pravice, ki mu gredo.

Nikdar se ne sramujem pove-
dati, da sem socialističnega pre-
pričanja. Po možnosti tudi po-
magam pri širjenju delavske za-
vesti. Toda to delo je sila težav-
no. Nisi dobrodošel. Radikalne-
ga mišljenja nočejo. Veliko laž-
je je capljati za črnimi voditelji,
ki vodijo delavstvo v republi-
kansko ali demokratsko temo.

Rudarska unija UMW je od
leta 1928 skoro propadla. Prišel
je "new deal", ki je dal precej
nove sile Lewisovi mašini, ru-
darji pa so ostali brezmočni.
Prepiri, nesporazumi, nesoglas-
ja in zavajanja med delavstvom
so na dnevem redu. Komunisti
proti socialistom. Mnogi strelja-
jo kozle, mesto da bi delovali za
skupni nastop delavstva proti
skupnemu sovražniku. Lahko se
o tem piše in daje lekcije, težje
pa je to uresničiti. Ime organiz-
acije ne pomeni mnogo, glavno je
njeno vodstvo in njena načela.
Ko bo delavska masa prišla do
spoznanja, da je v njej sami re-
šitev iz mizerije, takrat bodo str-
te mizerije, takrat bodo strti o-
kovi, takrat bo delavstvo postalo
svobodno.

Rudarji se nahajajo v slabem
položaju. V Illinoisu imajo svo-
je boje in težave, v drugih ru-
darskih revirjih imajo svoje, ru-
darska industrija pa nazaduje
in v rove se uvajajo vedno novi
stroji. Težave so pri strokovnih

Mihail Levandovskij,
avtni delavec, ki je bil po
Ameriko in je šest mesece
v Fordovi tovarni v De-
naker se je vrnil v Rusijo
tako bil delovodja v tovarni
Stalingradu.

unijah in zapreke, težave
delavskih političnih po-
Ko sem nabiral podpise na ka-
didira Amos S. Ayers, ka-
cialist in edini soc. kan-
kongres v okraju Luzern
naletel na razne ovire, tai-
rojaki kot med drugorod-
na midva z Vitezem sva
okraju, ki se trudiva v
banju. Za delavski tisk je
izgovorov, za meščansko
se vedno dobi denar, tud-
za kruh. Naprednost! Ta
se drži vseh narodnosti,
neki naj pričakujemo us-

Dne 10. aprila je bila v
zorjena delavska drama p-
stvom brookwoodske de-
sole. Brookwood College
so uprizorili "New Deal",
li pesmi in želi gorke apla-
gra pokazuje tekstilne si-
je, avtne in druge, ki se
za svoje pravice. Vse so
mojstrsko. Udeležba? Šk-
je sram, da bi jo ome-
liko prebivalstva, toliko
stva, pa se ne zmeni za-
biste stvari. Le par na-
bilo navzočih, stiri je e-
Dva sinova in gospodin-
kateri sem že tri leta na
vanju. Ona skrbi zame v
materinsko, zato se ji ni
neje javno zahvaljujem.

Henrik Pe-

Naše prireditve in kam

Sharon-Farrell, Pa. —
gospodinjski odsek Slo-
doma je priredil večerjo
12. maja z dobrim uspe-
prizorjena je bila igra
ki je dobro izpadla; vlog-
mele samo ženske. Vidi-
lahko tudi žene priredit-
le prireditve. Le tako
slovenske žene! Naš dom
buje vaše pomoči in ko-
je, tako da se bo tudi na-
dina zainteresirala vanj,
obdržimo med nami. Da-
liko naši mladini, da se
zika svojih staršev, de-
ne odtuji. Lepo je, ko
našo tu rojeno mladino
venske pesmi. Mladino pa
ba vedno vzpodbuje in
ševati za napredek naš-
ma. Na ta način bomo
našo mladino našim usta-
kar bo v bodoče velike.

Iskreno se zahvaljujem
rardskim rojakom, ki mi
krat posetijo in z nami
jejo.

Dne 13. maja je druš-
venec št. 262 SNPJ na sv-
ji sklenilo, da proslavi 30
SNPJ dne 29. septembra
liko veselico. Bliznje na-
pa prosimo, da ta datum
vajo. Člane pozivam, da
ljejo svoje otroke v SNPJ
šite jih v jednoto sedaj.
vam nudi lepa prilika v k-
nji. Otroci so prosti asen-
prva dva meseca in delje
drugih ugodnosti. Brate
stre, vsi na noge za večjo
Frank Stambal.

Vabilo na proslavo

Ludlow, Colo. — Nazna-
članstvu društva "Pirka"
SNPJ sklep prošle seje, da
društvo proslavi 30 letnico
PJ dne 26. maja s plesno in
začetek ob 8. zvečer, v La-
sovi dvorani na Glencoe
Uljudno vabimo vse član-
občinstvo ter vsa sosednja
štva. V enakom službo
poset vrnili. Na videz
ja! — John Zavrišnik.

Brezposelni še vedno čakajo na odrešenje, ki pride od Roosevelta.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Povpraševal jo je dalje in ona mu je odgovarjala, ne da bi bila drzna ali pa sramežljiva. Sicer pa je vedela vse o moškem in ženski, čeprav se je videlo, da je telesno še nedotaknjena, deški otrok, ki je v tem slabem ozračju in mukah, v katerih je živel, zaostal v spolnem razvoju. Ko je omenil spet Mouquetko, da bi jo spravil v zadrego, je pripovedovala strahotne istorije mirno in veselo. O, kaj je ta vse počela! In ko je hotel vedeti, ali nima tudi že ona fanta, je šaleč odgovorila, čes, da noče delati proti materini volji, a da bo nekega dne morala priti od tega. Ramena so se ji nekoliko upognila, malce je vzdrljela od mraza v prepoteni obleki, a njen obraz je bil vdan in mil, pripravljen, da se podredi tako težavam kakor ljudem.

— Lahko je najti fanta, ko živite vsi tako skupaj, kajne?

— Seveda.

— Nu, kakopak, saj nikomur ne škoduje... Župniku pa tudi nihče ničesar ne pove.

— O, zastran župnika!... Ampak črni mož.

— Kako, črni mož?

— Stari rudar, ki straši po jami in vije vratove nemarnim deklinam.

Pogledal jo je, boječ se, da se norčuje iz nje.

— In ti veruješ v te neumnosti. Kaj se nisi ničesar učila?

— O sem, brati znam in pisati... To nam dobro služi, zakaj za očetovih in maminih časov se tega še niso učili.

Res, bila je zelo ljubka. Ko bo pojedla svoj kos, bi jo kar zgrabil in poljubil na napete rožnate ustnice. Bila je bojazljiva odločitev, nasilna misel, ki mu je davila glas. Ta njena deška obleka, ta suknjič in te hlače, ki so odevale deklisko telo, vse to ga je izživalo in motilo. Pogoltnil je zadnji požirek. Potegnil je iz čutarice in ji jo vrnil. Zdaj je napočil trenutek, da se zgane; nemirno se je ozrl nazaj proti rudarjem, toda že je zastavila neka senca rov.

Chaval je že nekaj časa stal in ju motril od daleč. Stopil je bliže in se prepričal, da ga Maheu ne more videti; in ko je Katarina še vedno ždela na tleh, jo je zgrabil za ramena, ji okrenil glavo nazaj in ji hladno zamašil usta s svojim poljubom ter se delal pri tem, kakor da se za Stefana sploh ne zmeni. Ta poljub je bil kakor kako ugrabljenje, nekakšno ljubosumno dejanje.

A dekle se je uprlo.

— Pusti me, slišiš!

Toda on jo je držal za glavo in ji gledal naravnost v oči. Brki in rdeča bradička so plamtelili aredi njegovega črnega obraza z velikim nosom, ki je bil kakor orlovski kljun. Naposled jo je izpustil in odšel brez besede.

Stefana je spreletelo. Kako je bil nespamet, da se je obotavljal! Zdaj bi je kakopak ne poljubil več, ker bi si najbrže mislila, da hoče oponašati Chavala. Njegova samoljubnost je bila užaljena, zato je bil zares ves potrt.

— Čemu si lagala? je tiho vprašal. To je tvoj fant.

— Pa ni, rotim te, da ni! je vzkliknila. Nič nimava med sabo. Včasih bi se rad pošalil... Saj niti od tukaj ni, šest mesecev je tega, kar je prišel iz Pas-de-Calaisja.

Oba sta vstala, da bi šla spet delat. Ko je opazila, da je postal hladno, se je zdelo, da je tudi ona žalostna. Nedvomno ji je ta bolj ugajal kakor oni in bi ji bil najbrže ljubši. Mučila jo je misel, naj bo prijazna z njim, naj ga potolaži; in ko je mladenič začuden ogle-

doval svojo svetilko, gorečo z modrim plamenom, okoli katerega je bil širok sled rob, ga je skušala vsaj razvedriti.

— Pojdi, ti bom nekaj pokazala, mu je pošepešnila z dobrim prijateljskim obrazom.

Peljala ga je na dno odkopa in mu pokazala razpoko v premogovem sloju. Bilo je, kakor da neke vre, kakor da nekaj cvrči, kakor bi žvižgal kak ptič.

— Roko položi semkaj! Ali čutiš veter?... To je treskavi plin.

Osupnil je. Tak, da je to tista strašna reč, ki včasih vse požene v zrak? Ona pa se je smejala in rekla, da je danes mnogo plina, da je zato plamen v svetilkah tako moder.

— Nu, ali sta se že naklepeta, lenobi! je zaklical Maheujev sirovi glas.

Stefan in Katarina sta hitela polniti hunta in ju z otrdelim hrbiščem, plazeca se pod grčavih stropom proge, rinila do strnice. Že ko sta drugič vozila, sta bila oba premočena in so jima vnovič pokale kosti.

V odkopu so se kopači spet lotili dela. Često so skrajšali južino, da se ne bi prehladili; in "opeke", ki so jih z nemo požrešnostjo pojedli tako daleč od solca, so jim kakor svinice ležale v želodcih. Zlekneli na bokih, so udarjali z vso silo in gojili eno samo določeno misel, da bi napolnili čim večje število huntov. Vse se je razblinjalo v tem pohlepu za zaslužkom, ki je tako kruto trd. Nič več niso čutili ne vode, ki je pritekala nanje in jim napenjala ude, ne krčev v teh prisiljenih legah ne duševne teme, kjer so bledele kakor rastline, ki jih deres v klet. In bolj ko se je nagibal dan, bolj je bil zrak okužen, bolj segret od dima in svetilk, od kužnega izpuštevaja teles, od dušljivega treskavega plina, in legal je kakor pajčevina na oči; samo močno zračenje ponoči je moglo ta zrak izmenjati. Oni pa so na dnu svojih krto-vih luknj, pod težo te zemlje, brez sape v njihovih stisnjenih prsih udarjali in udarjali.

V

Ne da bi pogledal na uro, ki jo je bil pustil v svojem suknjiču, je Maheu prenehal z delom in dejal:

— Skoraj bo ena... Caharija, ali si gotov?

Nekaj časa se je fant ukvarjal s podporjem. Med delom je ležal na trebuhu, strmel predse in sanjari o sinočnjih igrah, ki jih je dobil, ko so bili svinjko. Vzdrnil se je in odgovoril:

— Sem! Za danes bo že, drugo bom pa jutri.

In se je povrnil na svoje mesto na odkopu. Tudi Levaque in Chaval sta odložila krampe. Počila sta. Vsi so si brisali z golo lehtjo obraze in se ozirali v skalnati strop, kjer so se v škri-ljasti gmoti kazale razpoke. Pogovarjali so se le o svojem delu.

— Ze spet sreča, je godrnjal Chaval, da smo prišli na višec sloj!... Tega pri pogodbi seveda niso vpoštevali.

— Falotje! se je razjezil Levaque. Samo da človeka pritisnejo.

Caharija se je zasmel. Mar mu je bilo sicer za vse skupaj; če je slišal, da udrihajo po rudniški družbi, se mu je pa le dobro zdelo. Z mirnim obrazom je Maheu razlagal, da se kakovost tal izpreminja na vsakih toliko metrov. Kar je res, nič se ne ve naprej. A ko sta onadva še dalje zabavljala na predstojnike, je bil nemiren in se je oziral okrog.

— St! je že dovolj tega!

— Prav imaš, je dejal Levaque, ki je tudi govoril tiše. To ni zdravo.

(Daje prihodnjič.)

Ivan Kreft:

Koncentracijska taborišča v Nemčiji

Strašna grozodejstva, ki so se za časa svetovne vojne dogajala na ozemlju, ki so ga okupirali Nemci, si lahko razlagam šele po svojih doživljajih v koncentracijskem taborišču. Nič več ni zame problem, kdo je bil v južni Srbiji večji tiran: tartarski Bolgari, hunski Madžari ali oznanjevalci čiste zapadne kulture iz nemške dežele. Čudno naključje je, da naneslo, da je proti vsem nečutenim grozodejstvom v južni Srbiji najodločnejše nastopil Bolgar Dimitrov, ki ga je nemški režim obdolžil požiga Reichstaga. Dimitrov se je opetovano mudil v južni Srbiji in je interveniral za neurečno prebivalstvo, kjer se je dalo. Zbliral je celo prispevke za žrtve.

Dresdensko koncentracijsko taborišče je bilo nameščeno v zapuščenih kazniščih, ki je bila takoj po prevratu izpraznjena, lahko vsakdo misli. Kak smiler ni ustrezala niti higijenskim niti gradbenim predpisom. Z katere se samo za to zapira in jetniki napolnjeni je bil vsak muči, da bi čimprej fizično za prostor, katerega se je dalo za-kleniti. Tako je bilo v razme-roma majhni stavbi za silo pod la. Zato pa so temveč zaslužili strogo okrog petsto jetnikov, nacional-socialistični kramarji. Kaznjenci so prišli na zrak kateri so za drag denar prodajali pol ure. Toda tudi ta dajali jetnikom vse, česar si je

polurni izprehod smo takorekoč prebili med štirimi stenami. Arena v cirkusu Sarassani v Dresdenu je gotovo večja kakor krožni kolobar na jetniškem dvorišču, po katerem smo po komandi poveljujočega S. A. jeveca odkorakali nekaj tisoč korakov. Obiske smo smeli sprejemati vsake tri tedne in še takrat samo za pet minut. Razvedrila in dela nismo imeli nobenega. Ves dan smo bili zaprti v skrajno zanemarjenih celicah. Ob našem prihodu smo našli povsod še golobje ostanke. Golobi so bili namreč kakih deset let neomejeni gospodarji v zapuščenih kazniščih. Ventilacija je pa stari zapor ni imel nobene. S. A. jeveci so ob priliki izprehoda vrata od celice samo odklenili in so dovolili iste odpahnitosti komaj, ko jih ni bilo več v bližini, kajti smrad, ki je prihajal iz celice, je bil tako strašen, da ga niso mogli prenesti. V tem zraku so jetniki prebili svojo internacijo do konca.

Da hrana ni bila dobra, si lahko vsakdo misli. Kak smiler ni ustrezala niti higijenskim niti gradbenim predpisom. Z katere se samo za to zapira in jetniki napolnjeni je bil vsak muči, da bi čimprej fizično za prostor, katerega se je dalo za-kleniti. Tako je bilo v razme-roma majhni stavbi za silo pod la. Zato pa so temveč zaslužili strogo okrog petsto jetnikov, nacional-socialistični kramarji. Kaznjenci so prišli na zrak kateri so za drag denar prodajali pol ure. Toda tudi ta dajali jetnikom vse, česar si je

kaj imel, temu so zaplenili vse. Znano je, da so nemški politični emigranti bili vsi razlašeni. Celo Klari Zetkin so zaplenili njeno vilo. Istotako Einsteinu.

Svoje politične nasprotnike, ki so bili zaprti v koncentracijskih taboriščih, so nacionalni socialisti delili v tri skupine. V lahko poboljšljive, v težje poboljšljive in nepoboljšljive. V dresdenskem taborišču smo bili zaprti samo nepoboljšljivi. V vseh nemških taboriščih in zaporih je bilo interniranih kakih 100.000 oseb. Vsako taborišče je imelo svoj posebni red, ker ni postojala nobena enotna zakonska naredba za novo nastala taborišča. V taborišča so zapirali samo ljudi, ki so bili pred zakonom nedolžni, za katere pa so vedeli, da so proti režimu. Takih taborišč je bilo okrog petdeset. Za taborišča služijo zapuščene tovarne, odviše kasarne, uničene delavske tiskarne in zapor. Taborišča so dobro zastražena. Na vsak korak stojijo s karabinkami in samokresni orožniki S. A. jevci. Patruje pa spremljajo policijski psi. V glavnih stražarnicah so za vsak slučaj pripravljene strojnice. Ves prostor okrog taborišč je obdan z bodečimi žicami. Na najslabšem glasu je koncentracijsko taborišče v Sonnenburgu, kjer je bilo interniranih preko štiristo jetnikov. Med njimi se nahajata tudi znamenita nemška pisatelja Mühsam in Osietaki. Mühsama so obsodili celo na smrt. Radi svetovne javnosti smrtno kazni niso izvršili, pač pa si je moral Mühsam za vsak slučaj izkopati grob. V dresdenskem taborišču jih je bilo mnogo, ki so prišli iz Hohensteina. Pripovedovali so, da je v Hohensteinu zaprtih osem sto ljudi.

Vsak dan ob šestih zjutraj so vstali na budni znak "Heil Hitler". Sledenji in neumiti so morali v postelji tako dolgo mirno stati, dokler ni padla komanda k molitvi. Molili so na ukaz molitev: Bog pomagaj našemu nemškemu narodu in državemu kancelerju Hitlerju itd. Naprej je molil nacionalsocialist, jetniki pa so morali za njim molitev ponoviti. Pred in po zajutruku so morali zapeti "Horst Wessel Lied" in "Deutschland Lied". Po zajutruku so eksercerali. Ob tretji uri popoldne so se zbrali k običajnemu pregledu. Taboriščni poveljnik je odkorakal na fronto, ki ga je morala pozdraviti z običajnim "Heil Hitler". Pred spanjem ob 1/2 8 uri zvečer so morali pred posteljo stojič ponovno zapeti "Horst Wessel Lied" in moliti še omenjeno molitev. Spali so slabo, ker so električne luči preko cele noči gorele in so okna od časa do časa obvestili z močnimi reflektorji, ki so vsakogar vzdrabili.

V koncentracijskem taborišču Königstein je bilo 200 jetnikov zastraženih od 60 milijonov, ki so imeli nad jetniki neomejeno oblast in so z njimi zelo grdo postopali. Mučili so jih takoj ob prihodu. Najprej so jih pustili do 1/4 ure tekati in ko so bili dovolj pregreti, so pa morali kar eno uro mirno stati, da bi se tem sigurneje prehladili. Tiste, ki so se protivili, ali tiste, ki vseh teh naporov niso mogli vzdržati, so ogrožali s samokresi ter so za kazen kot uporniki in simulantni morali kako uro dolgo klečati.

Največ je svet prav gotovo zvedel o zloglasnem taborišču Dachau. Tudi naše časopise je o njem večkrat poročalo. V Dachau gospodari smrt. V nekaj dneh je zmanjkalo kar petnajst jetnikov. Med njimi več židov in meščanskih intelektualcev. Med štirimi židovi so napravili zelo enostaven postopak. Iz vrste jetnikov so poklicali trgovce: Goldmanna, oba brata Kahna, odvetnika Benario ter so na njih streljali kot na tarče. Vsi so bili smrtno zadeti. Časopise pa je poročalo, da so bili ubiti na begu. Med boljša taborišča je spadal Heuberg, ki so ga radi njegove lepe pokrajinske lege radi kazali inozemskim novinarjem. Razen lepe okolice pa ni imelo taborišče ničesar, v čemer bi se razlikovalo od drugih. Jetniki so bili podvrženi najstrožji vojaški disciplini. Nagovoriti S. A. jeveca ali poskušati vplivati nanj je strogo kaz-

Na zadružni ruski farmi v Aziji, v Turningstanu, kje delavci radio na razpolago.

njivo. Bivše vojaško vežbališče z zraven spadajočimi stavbami je od zunaj zagrajeno z bodečimi žicami in zelo močno zastraženo. Vse skupaj pa je obdano z leseno ograjo. Novinarjem pokažejo upravno poslopje, poštni urad, lepa stanovanja uradnikov in milčnikov kakor tudi lepe vrtove, ki obdajajo te hiše, ter kvečjemu še kasarno, v kateri bivajo vojaki. Spalnica pa, v katerih je natrpanih preko 2000 jetnikov, inozemski novinarji navadno ne vidijo. V prostih urah smejo jetniki igrati šah. Razen nacionalističnih časopisov niso dovoljeni nobeni drugi in še te si morajo sami plačevati. Kopljejo se vsak mesec samo jetniki iz boljših krogov, ker razen male umivalnice s prho za kopanje ni nobene prilike.

(Konec prihodnjič.)

Slopci spregledujejo

Presajanje zdravih organov mrtvakov v žive organizme

Eno izmed najvažnejših spoznanj moderne medicine je to, da v mrtvem človeškem organizmu zdravi organi še nekaj časa živijo in jih je mogoče presaditi v žive organizme. Od tega spoznanja do njegove praktične uporabe ni bil dolg korak. Najprvo so ga preizkusili z uspehom pri transfuzijah krvi.

Nedavno pa je napravil prof. Filatov v Odesi še znatnejši korak naprej. V 24 primerih je uzeval v mreno oslepelega očesa okence in je presadil vanj enako velik kos zdrave roženice mrtvaka. Operacija je trajala v vsem 300 do 350 sekund, sedaj pa je Filatov zgradil aparat, ki jo izvrši še dosti hitreje in ga lahko

uporablja vsak, kolikor spretni očesni kirurg. V primerih so slepe oči spale in celo brez navedenih žil v enem primeru, v kateri je bila zaradi mrene na obe oči slepa. Na eno je presadil roženico žive nesrečenega človeka, na drugo roženico mrtvega. Oba danes vidita.

Prof. Wegner na očesni kliniki je pred nedavnim uporabil oči kakšnih 22 mrtvih ostalega telesa. Tudi gotovitev je sedaj izkoristil madžarski kirurg dr. nyi. Za sedaj sicer ne bi uničeno oko živega nadomestil z očesom mrtvega človeka — toda podobno se mu je posrečilo z živim prvo ga je izvršil na potnato v več primerih tudi bah in krkonih. Skoraj ma, da bo prej ali slej ta ditev uspela tudi pri člo-

DA USTREŽEMO NEKAJ CLANOM

ki so želeli naročiti si po-ceni knjigo THE NATIV TURN, katero je spisal miš smo jih naročili še (deset knjig. Torej sedaj z vašim naročilom preda ga poide. Z naročilom tudi Money Order \$2. knjiga stane z poštno Naročila pošljite na PROSVETA, 2657 S. L Ave., Chicago, Ill. — Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Pro-Mladinski list svojemu lju ali sorodniku v dom? To je edini dar trajne vr ki ga za mal denar lahko te svojem v domovino.

NAROČITE SI NOVO KNJIGO

The Native's Return

ki je ravnokar izšla.

Spisal Louis Adamič

To knjigo lahko dobite pri nas kot član s poštnino za \$2.00. Pošljite nam Money Order ali v gotovini denar priporočenem pismu. Na naslov: Prosveta, 2657 S. L Ave., Chicago, Ill. Pišite takoj.

Ime..... Član št.....

Naslov.....

Mesto..... Država.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva-slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA CLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa poiznala daje vodstvo tiskarne Cene smerne, untjako dele prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4794

Chicago, Ill.

Tisk na debele ali tanke tiskovne papirne